

Banja Luka College

Zbornik radova

Naučni skup

**RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA
U TEORIJI I PRAKSI**

Banja Luka College

24.05.2024.

Godina 6. Broj 6

2024

NAUČNI SKUP

**Računovodstvo i revizija
u teoriji i praksi**

ISSN 2637-272X

ZBORNİK RADOVA
CONFERENCE PROCEEDINGS

Računovodstvo i revizija u teoriji i praksi
Accounting and audit in theory and practice

ISSN 2637 - 272X

Banja Luka College
Besjeda
Banja Luka, 2024.

Zbornik radova
Računovodstvo i revizija u teoriji i praksi

Conference Proceedings
Accounting and audit in theory and practice

Izdavač/Publisher:

Banja Luka College
Besjeda Banja Luka

Za izdavača/For publisher:

prof. dr Svetlana Dušanić Gačić
Danilo Novaković

Urednik zbornika/Editors in chief:

prof. dr Zorana Agić

Recenzenti:

prof. dr Snežana Knežević
prof. dr Marija Magdinčeva – Šopova
prof. dr Jasmina Starc
prof. dr Biljana Petrevska
prof. dr Nenad Novaković
prof. dr Dragan Cvetković
prof. dr Milijana Novović Burić
prof. dr Svetlana Dušanić Gačić
prof. dr Aleksandra Mitrović
prof. dr Erdin Hasanbegović
prof. dr Semina Škandro
prof. dr Zorana Agić
doc. dr Malči Grivec
doc. dr Mirjana Milovanović
dr Adriana Galant
dr Dragana Nikolić

Lektor/Lector:

mr Vesna Đurović

ISSN 2637 - 272X

Tiraž: 200 komada

Copyright © BLC 2024.

Naučni skup
„Računovodstvo i revizija
u teoriji i praksi“

ZBORNİK RADOVA

Scientific Conference
“Accounting and audit
in theory and practice“

CONFERENCE PROCEEDINGS

24. maj 2024. godine

Banja Luka College
Besjeda
Banja Luka, 2024.

Naučni skup
Računovodstvo i revizija u teoriji i praksi

Scientific Conference
Accounting and audit in theory and practice

Naučni odbor/Scientific Board:

prof. dr Snežana Knežević
prof. dr Marija Magdinčeva – Šopova
prof. dr Jasmina Starc
prof. dr Biljana Petrevska
prof. dr Inga Koryagina Anatolievna
prof. dr Olga Tarasova
prof. dr Svetlana Dušanić Gačić
prof. dr Aleksandra Mitrović
prof. dr Milijana Novović Burić
prof. dr Dragan Cvetković
prof. dr Erdin Hasanbegović
prof. dr Semina Škandro
prof. dr Zorana Agić
doc. dr Malči Grivec
dr Adriana Galant
dr Dragana Nikolić

Organizacioni odbor/Organizational Board:

prof. dr Nenad Novaković
prof. dr Zorana Agić
doc. dr Mirjana Milovanović
doc. dr Nikola Novaković
Branislav Ivanković
Đulka Simišić

SADRŽAJ

KREIRANJE I DOSTAVLJANJE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA U REPUBLICI SRBIJI PRIMENOM POSEBNOG INFORMACIONOG SISTEMA <i>Tanja Janačković, Dragana Nikolić</i>	9
МАКЕДОНСКИОТ СЛУЧАЈ НА ПОЛИТИКИ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ <i>Марија Магдинчева-Шопова, Анета Стојановска-Стефанова, Неда Петроска-Ангеловска</i>	23
ZNAČAJ DIGITALIZACIJE U POSLOVANJU TRANSPORTNO-ŠPEDITERSKIH PREDUZEĆA U AKTUELNIM USLOVIMA <i>Marko Janačković, Jelena Radivojević</i>	31
ZNAČAJ NEFINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA ZA POSLOVANJE SAVREMENOG PREDUZEĆA <i>Dragana Nikolić, Tanja Janačković</i>	51
ULOGA GREEN KONTROLINGA U KREIRANJU ESG IZVEŠTAJA <i>Kosana Vićentijević</i>	67
ZNAČAJ FINANSIJSKIH MODELA MERENJA PERFORMANSI ZA USPEŠNO UPRAVLJANJE PREDUZEĆEM <i>Dragan Cvetković, Anđelka Aničić, Dragoljub Simonović, Jasmina Paunović</i>	77
APPLICATION OF FF-WASPAS AND WASPAS METHODS IN THE EVALUATION OF TRADE PERFORMANCE IN SERBIA <i>Radojko Lukić</i>	95

EVALUATION OF THE PROFITABILITY OF TRADE IN SERBIA BASED ON THE CRADIS METHOD <i>Radojko Lukić</i>	119
OCENA FINANSIJSKE STABILNOSTI POLJOPRIVREDNIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI: PRIMENA TAFFLER- OVOG MODELA <i>Aleksandra Mitrović*, Marko Milašinović, Snežana Knežević</i>	135
POZITIVAN REZULTAT POSLOVANJA KAO PREDUSLOV OSTVARENJA DUGOROČNE STABILNOSTI U POLJOPRIVREDNOM SEKTORU REPUBLIKE SRBIJE <i>Milena Stojić, Biljana Pejović</i>	145
POREZNI IZDACI I EFIKASNOST POREZA NA DODANU VRIJEDNOST U BOSNI I HERCEGOVINI <i>Jozo Piljić</i>	157
OPOREZIVANJE DOBITI PREMA MEĐUNARODNIM UGOVORIMA O IZBJEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA <i>Ankica Čanić, Azira Osmanović</i>	173
REVIDIRANJE JAVNIH FINANC <i>Urška Ambrožič, Malči Grivec</i>	185
FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO I SIGNALI ZA POTENCIJALNE FINANSIJSKE PREVARE <i>Denis Šundrić, Erdin Hasanbegović, Semina Škandro</i>	197
POTREBE ZA JAČANJEM ULOGE FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA U SAVREMENIM POSLOVNIM SISTEMIMA U CILJU BRZOG OTKRIVANJA PREVARA <i>Ana Anufrijević</i>	205
UTICAJ INTERNE REVIZIJE U PROCESU UPRAVLJANJA RIZICIMA U ORGANIZACIJI <i>Azira Osmanović, Damir Šarić, Ankica Čanić</i>	219
ZNAČAJ OBUKA I RAZVOJA ZAPOSLENIH ZA USPEH PREDUZEĆA U SAVREMENIM USLOVIMA POSLOVANJA <i>Jelena Radivojević, Marko Janačković,</i>	231

МАКЕДОНСКИОТ СЛУЧАЈ НА ПОЛИТИКИ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ

Марија Магдинчева-Шопова¹, Анета Стојановска-
Стефанова², Неда Петроска-Ангеловска³

САЖЕТАК

Користењето на придобивките од дигитализацијата е заложба на сите деловни субјекти и државни институции како регулатори на бизнис работењето. Преку процесот на дигитална трансформација се олеснуваат деловните активности кои ги извршуваат претпријатијата и се подобруваат услугите кои ги извршуваат државните институции. Во согласност со законската регулатива на Република Северна Македонија, правните лица имаат обврска да водат сметководство и билансните шеми да ги достават до Регистарот за годишни сметки при Централниот Регистар. Електронското поднесување на годишна сметка се врши преку системите на Централниот регистар. Предметот на истражување во рамки на овој труд е фокусиран кон истражување и анализа на имплементираниите политики за дигитална трансформација на процесот на доставување на финансиските извештаи од страна на деловните субјекти во Р.С.Македонија. Истражувањето ќе биде спроведено со примена на методите на анализа, компарација и дескриптивниот метод при што фокусот на истражувањето ќе биде насочен кон согледување на предусловите за имплементирање на процесот на дигитално доставување на финансиските извештаи до институцијата Централен регистар. Добиените сознанија од спроведеното истражување, ќе бидат објаснети во заклучокот од трудот.

1 проф. др Марија Магдинчева-Шопова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, e-mail: marija.magdinceva@ugd.edu.mk

2 доц. др Анета Стојановска-Стефанова, Факултет за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, e-mail: aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

3 проф. др Неда Петроска-Ангеловска, Економски институт, Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Скопје, e-mail: neda@ek-inst.ukim.edu.mk

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: *финансиски извештаи, законска регулатива, сметководство, претпријатија, дигитализација.*

ABSTRACT

Utilizing the benefits of digitization is a commitment for all business entities and government institutions as regulators of business operations. The process of digital transformation facilitates business activities carried out by enterprises and enhances the services provided by government institutions. By the legal regulations of the Republic of North Macedonia, legal entities are obligated to keep accounting records and submit balance sheets to the Central Register for Annual Financial Statements. The electronic submission of annual financial statements is done through the systems of the Central Register. The subject of research within the framework of this paper is focused on exploring and analyzing the implemented policies for the digital transformation of the process of delivering financial reports by business entities in the Republic of North Macedonia. The research will be conducted using methods of analysis, comparison, and descriptive methods, with the focus of the research directed towards examining the prerequisites for implementing the process of digitally delivering financial reports to the institution, the Central Register. The findings from the conducted research will be explained in the conclusion of the paper.

KEY WORDS: *financial reports, legal regulations, accounting, enterprises, digitization.*

ВОВЕД

Во услови на забрзан развој на технологијата и пренос на информациите, преку процесот на дигитализација се овозможува висок степен на флексибилност во работата и брз пренос на податоците, што придонесува за точна, брза и навремена изработка на финансиските извештаи. Според Американската асоцијација на сметководители, сметководството претставува процес на идентификување, мерење (вреднување) и размена (комуницирање) на економски информации, кој ќе овозможи донесување одлуки од страна на корисниците на информации (American Accounting Association, 1966). Финансиските извештаи претставуваат универзално прифатено средство за анализа на работењето на одреден ентитет. По завршување на процесот на евидентирање на настаните во дневник за книжење и главна книга во одреден пресметковниот период се пристапува кон процесот на изработка на финансиски извештаи или биланси (Магдинчева-Шопова, 2024). Изготвувањето на соодветни извештаи за финансиското работење на одреден деловен субјект или ентитет претставува процес на финансиско известување. Финансиското известување треба да обезбеди информации кои се корисни за сегашните

и потенцијални инвеститори, вложувачи на капитал, кредитори и други доверители и корисници при нивното одлучување за рационално инвестирање, кредитирање и сл (Porton & Norton, 1995). Евидентирањето на сметководствените настани, водењето на сметководството, деловната евиденција, деловните книги и обработката на податоците, е уредено со Законот за вршење сметководствени работи. Финансиските извештаи (билансите) се изработуваат во автоматизиран процес на пренос на податоци кои се запишани во дневникот за книжење и сметките од главната книга во дигитална форма. Овие извештаи ја покажуваат состојбата на сите средства, изворите на средства, како и приходите и расходите во збирна и прегледна форма. За презентирање на информациите во финансиски извештаи се применува заеднички сет од принципи за вреднување на сметководствените настани (Horngren, Sandem, Eliot, 2002). Генерирањето на финансиските извештаи во електронска форма се овозможува преку сметководствено-информативниот систем на претпријатијата кој претставува поврзан и интегриран систем со останатите системи и функции на ниво на претпријатие. Сметководствениот информативен систем претставува потсистем во управувачкиот информативен систем (Томовски, 1996). Овој систем обезбедува информациска поддршка за претпријатијата која е неопходна за генерирање на потребните информации. Информациите добиени од сметководствено-информативниот систем, покрај за одлучување се користат и за планирање, контролирање и регулирање на целокупното работење на деловниот систем (Колева, 2021). Финансиските извештаи задолжително ги изготвуваат сите деловни ентитети, вклучително и непрофитните и буџетските организации. Секое претпријатие кое извршува одредена деловна активност има обврска да води евиденција според соодветна законска регулатива и меѓународни стандарди кои се прифатени и објавени.

Меѓународните стандарди за финансиско известување претставуваат усвоени сметководствени принципи и правила за сметководствени постапки и политики во претпријатијата од страна на Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди. Меѓународните стандарди за финансиско известување се објавени во Правилникот за водење сметководство објавен во Службен весник на РМ бр.159/2009 и 164/2010. Меѓународниот стандард за финансиско известување за мали и средни субјекти е објавен во дополнувањето на Правилникот за водење сметководство објавен во Службен весник на Р. Македонија бр.107/2011 и се применува од 01.01.2012 година.

Финансиските извештаи на претпријатијата ги резимираат економските последици од деловните активности кои се многубројни и не е можно

индивидуално да се прикажат на екстерните корисници. (Митровиќ, Милашиновиќ, 2020). Финансиските извештаи претставуваат сумарен преглед на сите промени во бројните сметки кои настануваат како резултат на одредени сметководствени настани. Сетот финансиски извештаи кои ги изготвуваат претпријатијата се состои од изготвување на: Биланс на состојба, Билансот на успех, Извештај за парични текови, Извештај за промени во капиталот и Белешки кон финансиските извештаи. Финансиските извештаи се изработуваат во пропишана форма со примена на принципите на соодветност и навременост. Изготвувањето на финансиските извештаи без соодветен информациски систем е невозможно посебно во денешни услови кога примената на дигиталните алатки претставува услов за изготвување и трансфер односно доставување на истите до соодветни корисници. Процесот на дигитална трансформација ги олеснува деловните активности кои ги извршуваат претпријатијата при што се овозможува подобрување на услугите кои ги извршуваат државните институции.

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Методологијата на истражувањето во рамки на овој труд е насочена кон реализирање на целите на истражувањето и се состои од: истражување и анализа на процесот на изготвување на финансиски извештаи и истражување и анализа на процесот на доставување на финансиски извештаи до корисниците на информации односно државни институции во Република С.Македонија, конкретно Централниот регистар на Р.С.Македонија.

Со примена на методите на анализа и синтеза, спроведено е сеопфатно истражување на процесот на изготвување на финансиските извештаи и достава на истите во дигитална форма. За спроведување на истражувањето и согледување на специфичните карактеристики како и промените во доставувањето на финансиските извештаи применет е методот на компарација. Доставувањето на финансиските извештаи го вршат лица-овластени сметководители кои исполнуваат одредени услови. Преку теоретско-дескриптивен приказ на сознанијата добиени од спроведеното истражување се потврдува основната хипотеза дека процесот на финансиско известување е условен електронски процес кој се спроведува во пропишана процедура.

АНАЛИЗА И РЕЗУЛТАТИ

Сите видови субјекти вклучително и буџетските организации и корисници на средствата од буџетот имаат обврска да го водат

сметководството во согласност со законската регулатива (Магдинчева-Шопова, Стојановска-Стефанова, 2023). Евидентирањето на промените кои настануваат како резултат на одредени сметководствени настани во деловните книги врз основа на сметководствена документација, обработката на податоците, признавањето на приходите и расходите, проценувањето на билансните позиции, ревалоризацијата, финансиските извештаи, доставувањето и финансиските извештаи и други прашања во врска со сметководството, е регулирано со Закон за вршење на сметководствени работи (Службен весник на Република Македонија, бр. 95/12, 188/13, 27/14, 154/15, 192/15, 23/16 и 190/16). Ниту еден деловен субјект без разлика на видот на дејноста која ја извршува и големината, нема да може да опстане доколку не располага со релевантни сметководствени информации. Квалитетни сметководствени информации се креираат преку современ сметководствен информациски систем со примена на современи дигитализирани алатки, компјутерска технологија и соодветни софтверски програми. Во согласност со важечката законска регулатива, сите видови деловни субјекти имаат обврска да водат сметководство и билансните шеми или финансиските извештаи да ги достават до Регистарот за годишни сметки кој се води при Централниот Регистар на Р.С.Македонија. Поднесувањето на билансните шеми односно финансиски извештаи или годишна сметка се врши електронски, преку системите на ЦРРСМ. Подносител на финансиски извештаи за конкретен деловен субјект може да биде управителот на деловниот субјект или овластен сметководител/сметководител кој е официјално пријавен како овластен сметководител/сметководител на конкретниот деловен субјект. Предуслов за електронско доставување на финансиските извештаи е инсталирана екстензија за дигитално потпишување на XML документи како и валиден дигитален сертификат. Приказ на начините и интернет прелистувачи за поднесување на финансиски извештаи за сите видови деловни субјекти во Република С.Македонија е даден во табела1.

Табела 1. Приказ на начините и интернет прелистувачи за поднесување на финансиски извештаи за сите видови деловни субјекти во Република С.Македонија

Вид на субјект (според големина)	Приказ на интернет прелистувачи за поднесување на финансиски извештаи	Начин за поднесување на финансиски извештаи
Мали деловни субјекти	Google Chrome, минимум верзија 29 или понова • Opera, минимум верзија 16 или понова • Mozilla, минимум верзија 52 или понова • Microsoft Edge	Имаат обврска финансиските извештаи да ги поднесуваат електронски но имаат можност за поднесување и во хартиена форма.
Средни и големи деловни субјекти	Google Chrome, минимум верзија 29 или понова • Opera, минимум верзија 16 или понова • Mozilla, минимум верзија 52 или понова • Microsoft Edge	Имаат обврска финансиските извештаи да ги поднесуваат само електронски (немаат можност за поднесување во хартија).

Извор: сопствено истражување

ЗАКЛУЧОК

Процесот на дигитализација овозможува висок степен на флексибилност во работата и зголемување на брзината на пренос на податоците што придонесува за точна, брза и навремена изработка на финансиските извештаи кај сите видови деловни субјекти. Сметководствениот информационален систем, пак од своја страна со точни, благовремени и квалитетни информации, во голема мера, овозможува успешно управување и раководење со деловниот свет (Turk, 1971).

Користењето на придобивките од дигитализацијата е заложба на сите деловни субјекти и државни институции како регулатори на бизнис работењето. Воведувањето на дигитализацијата и електронска форма на финансиско известување ги олеснува деловните активности и забрзува процесите на деловно одлучување.

Од извршената анализа на начините и постапката за финансиско известување се констатира дека средните и големите деловни субјекти ги поднесуваат финансиските белешки односно финансиски извештаи за измината 2023-та година исклучиво во електронска форма за разлика од малите деловни субјекти кои може да ги поднесат и во хартиена форма. Во однос на потребните предуслови и субјекти кои може да бидат подносител на финансиски извештаи и билансните шеми од годишната сметка односно да вршат финансиско известување, се констатира дека подносител може да бидат управителот на деловен

субјект или овластениот сметководител/сметководител кој е пријавен кај конкретниот деловен субјект. Во согласност со законската регулатива на Република С. Македонија, деловните субјекти имаат обврска да ги потполнат и достават билансните шеми до Регистарот за годишни сметки при Централниот Регистар, преку системите на Централниот регистар. Од извршената анализа на можните дигитални канали за финансиско известување, може да се констатира дека доставата е овозможена преку користење на повеќе прелистувачи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Колева, Б. (2021). Сметководствени информациона системи, Универзитет Гоце Делчев, Штип.
2. American Accounting Association. (1966). A Statement of Basic Accounting Theory, Evanston III.
3. Horngren, T. C., Gari, L. S. & John, A. E. (2002). *Basics of Financial Accounting*. Person Education Inc.
4. Magdinceva Sopova, M. & Stojanovska-Stefanova, A. (2023). *Политики и легислативна рамка на македонското буџетско сметководство*. Conference Proceedings Accounting and audit in theory and practice, 5 (5). 211 - 218.
5. Porton, A. G. & Norton, L. C. (1995). *Financial Accounting, The impact on decision Makers*, The Dryden Press, Harcourt Brace College Publishers.
6. Turk, I. (1973). *Računovodstvo troškova*. Informator, Zagreb.
7. Закон за вршење на сметководствени работи-пречистен текст, неофицијална верзија - (Службен весник на Република Македонија бр. 95/12, 188/13, 27/14, 154/15, 192/15, 23/16 и 190/16).
8. Магдинчева-Шопова М. (2024). Финансиско сметководство, Универзитет Гоце Делчев, Штип.
9. Митровиќ, А., Милашиновиќ, М. (2020). Specifics of Financial Reporting of Hotel Companies in The Republic of Serbia, Scientific Conference "Accounting and audit in Theory and practice" Conference Proceedings, Banja Luka.
10. Правилникот за водење сметководство објавен во Службен весник на РМ бр.159/2009 и 164/2010.
11. Томовски С. (1996). Основи на сметководство. Сојуз на сметководители, финансиери, ревизори, Скопје.

